మహన్నభావుడు మా నామాల సాయిబు

గోలుకొండ, పెనుగొండ, పత్తికొండ మాదిర్తోనే మా ఊరికీ కొండ అనే పేరుండాదిలే ... అదే కొండగాని కొండ గుర్రంకొండ. ఆ గుర్రంకొండకు కొంతదూరంలో వొగ సిన్న పల్లే మా ఊరు!

ముందుకాలంలో ఆ పల్లెలో మల్‌రెడ్డి అంటా వొగ ఆయకట్టు రైతుండేవోడు. ఆయప్పకు పెండ్లయ్యి ఏడేండ్లయినా సంతు గలగలా. ఆయప్ప భారియే ఆదిలచ్చిమి.

మహన్నబావురాలు, గొప్ప ఇల్లాలు, తన కడుపులో వొగ కాయ, వొగ సిన్న నలుసు పుట్టలేదే అంట వొగిటే యాతన బడిపోతావుండె మహాతల్లి. వంజెదానా, గొడ్డుదానా అంటా అనే ఆడోళ్ళ సూటి పోటి మాటలు ఇనలేక ఇంట్లోనే ఇరగబడి సస్తా వున్నిందనుకో!

ఆ బారీను దీసుకోని మల్‌రెడ్డి తిరగని దేవళంలే, తొక్కని పున్నెచ్చేత్రంలే, మునగని తీర్తం లే! ఎందరో దేవతలకు మొక్కిరి. సెర్లోపల్లె బాలరెడ్డమ్మకు కూడా ఎండి గొడుగు జేయిస్తామంటా సెట్టుకు రాతి ఉయ్యాల్లు గట్టి జోలపాటలు పాడిరి. సంతు గలగలా! ఎన్నో రొతాలు, నోములూ జేసిరి. ఇంకా ఏమేమో పడుబాట్లు బడిరి. అయినా సంతు గలగలా!

ఇది ఇట్టుంటే, కలకడ దగ్గిర, సాయిబుల గ్రహారం అంటా ఒక తురకపేటుండాది. ఇదేందప్పా? యాడన్నా బ్యామ్మల గ్రహారాలుంటాయి గానీ, సాయిబులగ్రారాలుంటాయా అంటా ఇచిత్రకపోయేరు.

ఈ అగ్రారంలో ఉండే సాయిబులు గూడా బ్యామ్మల మాదిర్తోనే ఊరికి ముందరుండే సెర్లోకి బొయ్యి, పిల్లా జిల్లా అందురూ తానాలాడి, గుడ్డలుతుక్కోని, ఆ సెరువు కట్టమిందనే సెట్లకు సోలుపుగా గుడ్డలారేసుకుంటా ఉంటారు. ఆ సెరువు సుట్టకార్ల పచ్చంగా పైర్లు, సెరుకు తోటలుంటాయి. సెట్లల్లో ఎబ్బుడు సూసినా నానా పచ్చిజాతీ కాయా కసురు తారాడతా ఉంటాయి. ఆ అగ్రారంలో వుండే వోళ్లంతా బీదాబిక్కీ సాయిబులే! ఎవురుగ్గానీ అరసెయ్యంత మడిసెక్కగానీ, సేను గానీ వుంటే వట్టే అనుకో. వోళ్లు నీసు ముట్టినా గూడా బ్యామ్మల మాదిర్తోనే, దినామ్మొ పొద్దున్నే సెర్లో తానాలాడి గుడ్డలారేసుకుంటారు గాబట్టి ఆ తురకపేటకు సాయిబులగ్రారం అంటా పేరొచ్చిండాదని గెడ్డం నెరిసిన ముసిలోళ్ల నడిగితే సెప్తా ఉంటారు. ఆ అగ్రారంలో ఉండే సగం మంది ముసలమాన్లు ఆ సుట్టుపక్కలుండే పీలేరు, కలికిరి, వాయిల్పాడు, సింతపర్తి, గుడిబండ, మర్రిపాడు, కల్లూరు, పుల్చెర్ల వంటి ఊర్లల్లో జరిగే సంతలకు సరుకులేసకపొయ్యి, అంగళ్లుపెట్టి బతకతా ఉంటారు. ఇంకొందరు సింతపండు, మాడికాయలు, వట్టిసేపలు యాపారం జేసుకోని బతకతారు.

అద్దో ... అట్ట సంతలకు సరుకులంగడి బెట్టి బతికే వొగాయప్ప గవుస్పీరు! అరే! తాతాచారులకు పీర్ల పండక్కు ఏంది సంబంధమన్నట్టు మన కతకూ, ఈ గవుస్పీరుకు ఏంది

సంబంధం అంటా మీకు సెద్ద అనమానం వచ్చేసుండొచ్చు. సెప్తా! అది గూడా సెప్తా!

పెతి ఆదోరంనాడు గుర్రంకొండలో సంత జరగతాది. ఈ గవుస్పీరు పెతి ఆదోరం పొద్దున్నే ముగంకూడా కడుక్కోకనే సరుకుల మూటెత్తుకోని గుర్రంకొండ కొచ్చేస్తాడు. సంతంటే మద్దేనమెప్పుడో గదా కూడేది. అందాక ఏం జేయాల? ఊరికే ఉండేదెందుకులే అని, సంతేలదాకా మా ఊర్లో ఆ మల్‌రెడ్డి ఇంటి ముందర రెండు ఈత సాప్ బెరిచి అంగడి పెడతాడు. ఆడ అట్ట సంతేలదాకా యాపారం జేసుకోని ఆ మల్‌రెడ్డింట్లోనే అన్ని సద్ది నీళ్లో, లేకంటే పిడసన్నమో దినేసి సంతకు యలబారిపోతా ఉంటాడు. ఆ మాదిరిగానే మల్‌రెడ్డికీ, గవుస్పీరుకు రాను రాను మంచి నేస్తం గుదిరింది. ఆ నెత్తంతోనే వొగిరి బాధలు వొగరు సెప్పుకుంటా వస్పారు సుట్టాలు మాదిరిగా అయిపొయినారు.

వొగదినము ఆదోరంనాడు ఇంటిముందరంగిడేసిండే గవుస్పీరు దెగ్గిరకొచ్చి మల్‌రెడ్డి తన గోస్టంతా సెప్పుకోని బలే యాష్టపోయినాడు. ఆయప్ప యాతన సూడలేక గవుస్పీరు "యేమప్పా, మల్‌రెడ్డీ! మా దేవుడికీ కూడా వొగతూరి మొక్కు. ఏ పుట్టలో ఏముండాదో ...? మస్తాన్‌పేట దెగ్గిర మా పకీరు మస్తాన్ వల్లీ సమాదుండాది గదా! ఆ వల్లీ దర్గా మూడు సుట్లు తిరిగి 'అల్లాకే నామ్!' నమాజ్ సేస్కో! నీకు పిల్లా పుడతాది. ఈ వల్లీ మా అల్లాకి ప్రెతిరూపం భాయీ! ఆయన దయవల్ల మీకు బిడ్డా పుడతాది. గ్యారంటీ! వల్లీ పేరు పెట్టుకో! ఆయనే కాపాడకొస్తాడు!" అంటా సలహా ఇచ్చె.

అందుకు మల్‌రెడ్డి, "అవును పీరూ! వల్లీ మీ సాయిబుల దేవుడు గదా!" అంటా రొంత గిలిపడే.

"భాయీ! మతం ఏదైనా మనుషులంతా వొగటే. నేనే సూడు, మీ ఇందువులు ఏసుకుండే నామం వేసుకుంటా! హెందుకో తెలుసా? ... " అంటా వొగ ఛణం ఆగి గాలి పీల్చుకుండె.

మల్‌రెడ్డి ఆయప్ప మొకంకల్లా చూసె. ఆయప్ప నొసట్న నిజ్జంగానే ఏలు పొడవు ఎర్ర నామం మెరిసిపోతా వుండె. మల్రెడ్డి ఇసిత్రంగా ఆయప్ప మొగం దిక్కే సూస్తావుండె. గవుస్పీరు మల్లా జెప్పె.

"నా కొడుక్కి సంవత్సరం పాయంలో శానా కష్టమొచ్చి, పొట్ట ఉబ్బరించి, ఎగసోస బట్టె. బిడ్డకి ఏమేమో సేస్తి. నా వల్ల గాలా! వల్లీకి మొక్కితి, అల్లాకి మొక్కితి. బాగ్గాలా. వొగ మంచి పకీరు దగ్గిర నుంచీ మంత్రించిన తాయెత్త దెచ్చి గడితి, ఊహు బాగ్గాలా! కడాకు ఏవురో నీ మాదిరే వొగ ముసిలాయప్ప 'తిరుపతి ఎంకన్నకు మొక్కరా, ముండా కొడకా! బాగయిపోతా'దనె. అట్టే ఆ ఎంగటేసుకు మొక్కితి. బాగయిపాయ. అబ్బుట్నుంచీ గదా భాయీ, నేను ఈ నామాలేసుకుంటా ఉండేది. ఇబ్బుటికీ నేను అప్పుడప్పుడూ తిరుమలకు పొయ్యి సామిని సూసుకోని వస్తావుంటా కదా! దేముడిదీ ఏముండాది, రెడ్డా! ఆయన లోకానికి వొక్కడే. మడుసులు కొల్సే రూపాలు వేరు. ముందు మనసులు బాగుండాల. అవి బాగుంటే ఈ మడుసులు బాగుంటారు. మడుసులు బాగుంటే ఈ జగతి బాగుంటాది!" అంటా గవుస్పీరు ఉపదేశం జేసె.

'ఏ యెద్దయితే ఏముండాది దుక్కి దున్నేదానికి! అట్టే, ఎవురి దేముడయితే ఏముండాది మంచి జేసేదానికి' అనుకోని మల్‌రెడ్డి మస్తాన్‌పేట పయనమైపోయి వల్లీ దర్గా మూడు సుట్లు దిరిగి, సామ్రాణి దూపమేసి మొక్కుకుండె. వల్లీ దయ ఏమో ... ఆ సంవత్సరమే ఆయప్పకు కొడుకు బుట్టె. ఆ కొడుక్కి మల్‌రెడ్డి 'మస్తాన్ రెడ్డి' అంటా పేరుబెట్టె. వంటి పెట్టు వనమైనట్టు ఆ మస్తాన్‌రెడ్డి పెరిగి పెద్దోడై పెండ్లి జేసుకోని ఆరు మంది బిడ్డల్ని గనె. ఇంకా అర్థంగాలా ... ఆ మల్‌రెడ్డే మా తాత! ఆ మస్తాన్‌రెడ్డే మా నాయన! అట్ట ఆ గవుస్పీరు ... అదే ఆ నామాల సాయిబు మా తాతింట్లో దీపం పెట్టె. అంతె గాకుండా ఇంగొగసారి ఇంగొగ పెద్ద సాయమే జేసె మా నామాల సాయిబు.

అప్పుడు నేను పదేండ్ల వయసులో ఉండే యెనుగాయను.

అబ్బుటికి నామాల సాయిబు బాగా ముసిలాయన అయిపోయుండె. తెల్లగా ... మూరెడు పొడుగుండే గెడ్డము, జానెడు పొడుగు మీసాలు, గోగునార గప్పుకున్నట్టు ... గిరదాల జుట్టు ... అయినా అంగిడేస్తానే ఉండె.

వొగ దినం ... సంతనాడు నామాల సాయిబు దెగ్గిర సరుకులు గొంటా మాయప్ప రెండు నాంకొమ్ములు గూడా కొనె.

"ఎందుకురా బిడ్డా, మస్తానూ! నాము కొమ్ములు ... " అంటా అడిగె నామాల సాయిబు.

"ఏమీ లేదు, మామా! మా సినపాపకు పుట్టెంటికిలు తీయ్యాల. అందకనీ ... వచ్చే బేస్తారమే కొండకు 'ఇల్దీర్థం' బోవాల!" అనె మా నాయన.

ఆ మాట ఇనేకుందికి నా సావిరంగా నాకు సంతోషం పట్టగుల్లా. ఎప్పుడొప్పుడు బేస్తారమొస్తాదానుండె. ఆ దినము రానే వచ్చె. ఆ ముందురోజు రేతిరే ... మా యమ్మా, మా యక్కా సేరి పుల్సన్నం జేసి మూటలు గట్టేసిరి. ఆ మూటలు మోసేదానికి మ్యారకు గుడ్డలుతికే మా సాకలోబన్న గూడా అబ్బుడే రెడీ అయిపాయ. నేను అదేమీ గెవనించలా. బాగా నిద్దరబొయినా. ఆ నిద్దట్లో సామి కొండకు బొయినట్టే. అడ తిరిగినట్టే, ఆ ఎంగట్రవణ సామిని జూసినట్టే ... వొగిటే సొబనాలు రాబట్టె. ఆ సొబనాల్తోనే ఆ రేతిరి తెల్లారిపాయ. సరిగ్గా తెల్లారి నాలుగ్గంటల కనుకుంట.

"వొరే వొరే నడిపోడా! లెయ్యంద్రా! మీ ఇత్తగిల!" అంటా మాయప్ప ఈడ్సి పిర్రమింద వొగ దెబ్బేసి లేపిందాకా నాకు మెలకవే రాలా!

అబ్బుటికే మా ఇంటెనక తట్టకింద మూసిపెట్టిండె మా అన్నేకారి కోడిపుంజు 'కొక్కరకో!' అంటా, మా కవిలిబాయి నీళ్ల కాలవంత పొడుగుతో, మెడకాయ సాచి రెక్కలు పటపటా కొట్టుకుంటా వొగిటే కూతలేస్తావుండె. అందరమూ లేసి తానాలాడేసినాము. అబ్బుటికే మాయమ్మ నట్టింటి దీగూట్లో దీపం పెట్టి, ఇల్లలికి, ముగ్గులు బెట్టేసిండె. మాయప్ప, నట్టింటి గోడకు, దీగూడు కింద మూరడెత్తులో సిక్కుడాకు పసురు బూసి దానిపైన మూడు నామాలేసేశ. అరసేతిలో నాంకొమ్ము సాదుకోని, వొగ ఈనపుల్ల అందులో అద్దుకోని అందరి ముఖాలకూ నామాలేసేశ.

అనాక కర్పూరం ముట్టిచ్చి, టెంకాయ గొట్టి "వోరే గోయిందులు బెట్టండ్రా!" అంటా గెట్టిగా "గోయిందా! గోయిందా!" అనే.

మేమందరం ఆ మాటతో వొగేతూరిగా "గోయిందా! గోయిందా!" అంటా దొంగలుబడిన ఇంట్లో వోళ్లమాదిర్తో అరిసేసినాము. ఆ దెబ్బకు మా పక్కింటి పందిలికింద కట్టేసున్న ఎద్దులు బెదిరిపోయి, పగ్గాలు తెంపుకోని సేండ్లోకి పరిగెత్తినాయి. మా వొదిన సంకలో అంతవరకూ తూగతా వున్న సంవత్సరం బిడ్డె మా పెద్దోడు భయపడిపోయి, "అమ్మా!" అంటా మేళమెత్తుకుండె. మా వొదిన వోడి ఈపు తడతా దీపం సూపిస్తా ... "ద్యామ్మ (దేవుడు) నాయనా! జేజి ... సూడ్రా! ద్యామ్మ జూడరా కొడకా!" అంటా సదుమాయించిందాంకా వోడు ఆ మేళమాపలా.

అందరమూ మూటా ముల్లె సర్దుకోని, తలా వొగిటి సేతబట్టుకోని గుర్రంకొండ బస్టాండుకొచ్చి, వాయల్పాడు బస్సెక్కి వాయల్పాడులో దిగి ఆడుండే రైల్ టేసనుకొస్తిమి. ఆడ దర్మోరం - పాకాల బండెక్కి పాకాల్లో దిగి, తిరపతి బండెక్కి సెందరిగిరిలో దిగి, మంగాపురం దారి గుండా నడుసుకుంటా, భత్తిపాటలు పాడుకుంటా కొండెక్కతావుండే భత్తుల పాటలింటా ... ఆ పాటలు ఆ కొండల్లో ధ్వని పలికతావుంటే ఇచిత్రకపోయి కూత లేసుకుంటా ... దారి పక్కన సెట్లల్లో ఎగిరెగిరీ దూకతా వుండే గండంగులు, ఎర్రకోతులూ ... కుశాలగా సూసుకుంటా ... నూరు మెట్ల కనము సేరుకుంటిమి. ఆడ సిమిటీ మెట్లు నూరుండాయనీ అందుగ్గాబట్టే దానికి నూరు మెట్ల కనమని పేరొచ్చిండాదని మాయప్ప సెప్పె. దాన్ని దాటుకుంటానే కొండ ... అబ్బుటికి సరిగ్గా పొద్దు నడిమింటి కొచ్చేసిండాది. గబగబా ధర్మ సత్రానికి బొయ్యి, రూములు దీసుకోని సద్దన్నాలు దిని, బీగాలేసుకోని కల్యాణ కట్టకుబొయ్యి అందరం సుబ్బరంగా గుండ్లు గొట్టుకోని ధరమదరశనానికి పోదామనుకుంటే యీలుబడలా. ఇంక ఊరికే వుండి ఏం(వి) జేసేదిలేని అందరమూ మళ్లా సత్రానికొచ్చి కాసింత బత్తెము, బోకులు ఎత్తుకోని మళ్లా రూములు బీగముద్రలేసుకోని 'గోగర్భం' పయానమైతిమి.

అది సన్నని బండి బాట. దానికీ పక్కా ఆ పక్కా జామతోటలు ... అందులో యిరగ్గాసిండే జామసెట్లు, ఆ సెట్లల్లో తిరగతా అరస్తా వుండే రామ సిలకలు ... అన్నీ సూసుకుంటా 'గోగర్భం' డ్యాము సేరుకుంటిమి. అబ్బుటికది కొత్తగా కట్టిండార్లే. ఆ డ్యాముకు రామలచ్చుమణులు మాదిరి రెండే రెండు తలుపులుండాయి. పెద్ద పెద్ద పైపులుగుండా నీళ్లు దేవస్థలానికి, దిగవ తిరపతికీ బోతుండాయి..

అది బెమ్మోత్సవాల టైము గాబట్టి యాడజూసినా జనాలే వుండారు. ఆ డ్యాంకాడనే, మూడు రాళ్లు పొదిగించి మా యమ్మోళ్లు అన్నం వండబట్రి. ఆడ యాడ అడుగు బెట్నా మోకాటెత్తున గెరికి, ముడుపు దామర బలుసుకోనుండాది. నేను, మా తమ్ముడు, మా సెల్లి, ఆ ముడుపు దామరతో ఆడుకుంటా వుంటిమి. అది ముట్టుకుంటే ముడసకపోతా వుంటే ... మాకు బలే తమాసగా వుండె. ఆడనే ... కొన్ని నారవాకులు, తీండ్రాకులు పెరుక్కోని నేలపైన పరుచుకోని అన్నానికి కూసింటిమి. ఇంటినించీ దంచకొచ్చిండే సెనిగ్గింజలు పొడిలో అన్ని నీళ్లు పోసి కలిపి

సెట్నీ తయారు జేసె మా యమ్మ. దాంతో అన్నాలు తింటావుంటే మమ్మల గుర్తుపట్టి ఆడికొచ్చె. వగాయప్ప. ఆయప్ప అరవయ్యేండ్ల తెల్ల గెడ్డపాయన. సూసేదానికి మడిసి ముసిలోడయినా ఎర్రంగా సిమ్మలా యాపిలి మాదిర్తో నిగనిగలాడతా వుండె. మా మొగాల్లో మాదిర్తోనే ఆయప్ప మొకానా మూడు నామాలు మెరిసిపోతా వుండె. అందులో ఆ తెల్ల నామాల' మద్దె నుండే ఎర్రనామం, ఏలు పొడుగుతో ఆయప్ప మొగానికి తగినట్టుగా వుండె. ఆయప్ప ఎవురో గాదు. మా ఊరి సంత సాయిబు, గవుసుపీరు!

"ఏం మస్తాన్‌రెడ్డీ! కొండకు ఇల్డీర్తమొచ్చిండావా?" అంటా మమ్మల జూస్తానె అడిగె.

"ఆఁ .. అవును, మామా! మరి నువ్వు?" అంటా అడిగె మా యప్ప.

"నేను కనీసం నెలకొగసారి నెల్లూరికి సరుకులుకు బోతా గదా! ఆ సరుకులు కొచ్చినబ్బుడు టైము సిక్కితే ఇట్టొచ్చిబోతావుంటా!" తన రాకకు కారణం సెప్పె గవుస్పీరు.

"సరే ... సంగటేల ... నువ్వూ అంత దినేసి పో!" అంటా మాయప్ప, ఆయప్పకూ రెండు నారవాకులందిచ్చె. ఆ యప్పా అంత దిని నీళ్లు దాగి అదీ ఇదీ మాట్లాడతా కూసుండె.

"య్యోవ్, మస్తాన్‌రెడ్డీ! ఈ మడుసులంతా ... కొండకు వచ్చేటబ్బుడు ఇంతింత పొడుగాకు ఎంటికెలు బెంచుకోని, వచ్చి, ఇంటికి బొయ్యేటబ్బుడు మాత్రం ... సుబ్బరంగా బోడుగుండు గొట్టించుకోని యెందుకు బోవాల? అట్ట గుండ్లు కొట్టుకుండేది మా ముసల్మాన్లు గదా!" అంటా అడిగె గవుస్పీరు. మాయప్ప రోంతసేపు ఆకాసింలోకల్లా జూసి యోచన జేసె. ఆనక జెప్పె.

"ఈ ఎంగటేస్పరసాఁవి కిద్దురు పెండ్లాలు గదా! లచ్చిమీ దేవీ, అలివేలి మంగ! ఆయప్పకు, ఆయమ్మగార్లు ఇద్దరు సాలక, కలలో కనిపించిన ఢిల్లీ పచ్చావ్ కూతురు 'నాతి కన్నుల సిన్నబూబు'ను యెత్తకొచ్చేసి మనువాడినాడంట. ఆ నాతికన్నుల సిన్నబూబే బీబీ నాంచారి. ఆ ఎంగట్రఁవణ సాఁవి ఆ యమ్మను కొండకు దెచ్చినబ్బుడు 'ఇక్కడ నాకెవురుండారు, వాగ సుట్టమా పక్కమా! వుండె ఇద్దురు సవుతుల్లో వొగిటేమొ, వైకుంఠం జేరిపాయ. ఇంగొగిటేమొ అలిగి సిత్తానూరు జేరిపాయ. ఇంక నాకిక్కడ తోడెవురుండారు? నీడెవురుండారు? ఈ కొండకు వచ్చే వోళ్లంతా మీవోళ్లే గదా! మా వోళ్లెవురుండారనీ, శానా యాస్టపోయి కండ్లనీళ్లు బెట్టుకున్నదంట. అందుకు సాఁవి 'అట్టెందుకు దిగులు పడతావే నాంచారీ! ఈడికొచ్చేవోళ్లంతా వచ్చేటప్పుడు గెడ్డాలు, మీసాలు జుట్టు పెంచుకోని మావోళ్ళుగా వస్తారు. పోయేటప్పుడు గుండ్లు కొట్టించుకోని మీ వోళ్ల మాదిర్తో బోతారు, పో!' అంటా వరమిచ్చినాడంట! అందుకని ఎగవ తిరపతికొచ్చినోళ్లంతా సుబ్బరంగా గుండ్లు కొట్టుకుంటారు."

అది ఇనేగుండికి నా మనుసులో వొగ అన్నేకారి అనమానం బుట్టకొచ్చె.

"అట్టయితే, కాళస్తిరిలోను, తలకోనలోను, సెర్లోపల్లె బాలరెడ్డెమ్మ గుండుకాడను, పాకాల సుబ్బరమణిసామికాడను శానామంది గుండ్లు కొట్టుకుంటారే, కావిళ్లెత్తుకోని తిరత్తణికి బోయేవోళ్లు, అయ్యప్ప కొండకు బొయ్యేవోళ్లు గుండ్లు కొట్టుకుంటారే ... ఎందుకు?" అని అడిగితి.

ఆ మాటతో మా నాయన వొగ్గెడివు నాకల్లా వొగసారి బిత్తరపోయినట్లు చూసి, "వారి వారి వీడి బగిసిమార! ఈ మిడిమేళం నా కొడుక్కు ఎట్ట ఆలోశన్లొస్తాయిరా భగమంతుడా! దీనికెట్ట సమాధానం సెప్పేదిరా సీరామసెంద్రా! కడాకు నా నీరుకు పుట్టిన ఈ కొంతేగాలం నా కొడుకు సేతిలో సిక్కలకపోతినే!" అంటా నిరిజీవి మాదిర్తో నిలబడిపోయె.

నాకు బలే అనుమానాలు వస్తాయిలే. యేది జూసినా అదెందుకట్టుండాది? ఇదెందుకిట్టుండాది అంటా అందర్ని అడగాలనిపిస్తావుంటాది. అడిగితే సరిగ్గ సెప్పరు. అందువల్లా ఇంకా శానా అనుమానాలు నా తలకాయి పుర్రెలో అట్టే వుండిపోతావుండెలే. ఆ అనుమానాలు తీరేదెట్టరా మహన్నిభావా అంటా అప్పుడప్పుడు నా మనుసు బో యాస్టపోతావుండె గూడా.

మాయప్పా, గవుస్పీరు ఇంకా ఏమేమొ మాటాడుకున్నె తర్వాత ఆయప్ప గోగర్భంకల్లా దిగబడిపాయ. మేము అన్నీ సర్దుకోని సత్రానికొచ్చి, ఆడ మళ్లా తానాలాడి సాఁవి దర్శినానికిని కీల్లో (క్యూ)కి జేరుకుంటిమి. ఆ దినం తెల్లారెబ్బుడో దరిశినమాయ. ఆ తర్వాత సత్రానికొచ్చి మూటా ముల్లె సర్దుకోని దిగవ తిరపతి దారి బడితిమి. అట్టే ... రోడ్డు అంచుకి బొయ్యి కిందికి జూస్తే ... కండ్లు దిరిగిపొయ్యే అవ్వాశేరు కోన జూస్తిమి. ఆ దారి పొడుగూకు కనిపిస్తావుండే ... కోతిల్ని, గండంగిల్ని జూసుకుంటా, వోట్ని యెక్కిరించుకుంటా వస్తావుంటే నాకింకొగ అనుమానం గలిగె.

"అసలు ఈ అవాశేరు కోనెందుకు ఇంత తగ్గులో వుండాది? అసలు ఎంగటేస్పుడెందుకు కొండమిందనే వుండాడు? ఆ మాటకొస్తే దేవతలందురు శానామటుకు కొండలపైనే ఎందుకు నిలిసినట్టు?"

అదే అడిగితి మా యప్పను.

"వారి వారే ... ఈ యగత్తం నా కొడుక్కు వచ్చే కొచ్చిన్లు పెద్ద పెద్ద పప్పుశార్లుగ్గూడా రావరా తండ్రీ! ఇంగ ఇట్టావాటికి నేనెట్ట జవాబు సెబుదు? ఏ ఏట్లో దూకుదు? ఏ గంగలో మునుగుదు?' అంటా మనసులోనే తత్తరబిత్తరపడి, "వారే, నీయమ్మ ఉల్లీబిత్తిరి కొడకా! నోరు మూసుకోనిరా. లేకుంటే ఎత్తి అవాశేరు కోనలోఇసిరేసేస్తా!" అంటా కసురుకుండె. దాంతో నేను నోరు మూసుకోనుండిపోతి.

ఇట్ట యట్టో వొగట్ట సుక్కలా పర్వతం జేరుకుంటిమి. ఆన్నించీ సూస్తావుంటే ... నాఁసావి రంగా దిగవ తిరపతిలో ఇండ్లు ... సోలుపుగా నిలబెట్న అగ్గిపెట్టెలు మాదిర్తో కనిపిస్తావుండె. 'వారి అన్నెకారి దేవుడా! యత్రాసాఁవీ ఈ కొండ దిగేది' అంటా వొగ్గెడివు బీతుబట్టుకుండె నాకు. యట్టనో గసపోస్తా కొండదిగి నేరుగా ధరమసత్రానికొచ్చి రూములు దీసుకోని 'ఓ' రెండు గంటలకంతా ఆడనే అన్నాలొండుకోని తిని, సందేల గోయిందురాజులు సాఁవిని జూసుకుంటిమి.

ఆమింద టీలు (స్టీలు) సామాన్లు, కొన్ని పిత్తలి సామాన్లు, ఇంకొన్ని సిలవరి పాత్రలు కొనేదానికి ... అట్టే బజారుకు యలబార్తిమి. అబ్బుటికి శానా సీకటి బడిపోయుండె. ఆడ వొగ అంగిట్లో మా యప్పావోళ్లు టీలు సమాన్లు బేరమాడతావుంటే, ఆ పక్కనే ఇంగొగ షాపులో మా

యమ్మావోళ్లు కాటికె, తిలకము, పసుపు కుంకాలు కొంటా, గాజులు తొడుక్కుంటా వుండ్రి. అన్నే మా సెల్లి, మా తమ్ముడు గూడా కూసోనుండ్రి. మా పెద్దోడు మా వొదినె వళ్లో నిద్దరబోతా వుండె. ఇంతలోపల ఆ ఈదింటీ బ్యాండు మేళాల్తో పుసపపాలికి మింద దేవుడి మెరవణి వచ్చె. ఆ మెరవణి అట్టా రంగనే బజార్లో వుండె జనాలు, అంగళ్లలో వుండేవోళ్లు అందురూ దేవుడికి మొక్కుకుండేదానికి అడికి సేరిపోతావుండ్రి. బాండుమేళాలోల్లు, దివిటీలు పట్టేవోళ్లు, పెట్రమాక్సులైట్లు మోసేవోళ్లు ముందర బోతావుంటే, వోళ్లెనికింటీ దేవస్థానం ఏనిగె గూడ బోతావుండె.

అడ, జనం! ఒగిటే జనం! తిరణాల మాదిర్తో అయిపాయ. ముందే సన్నంగా వుండే ఆ ఈదిలో, తొక్కిసలాటయిపాయ. ఆ యేడికె సూసేగుందికి నా మొనుసు పట్టగుల్లా. నేనూ బొయ్యి ఆ యేడికిని దెగ్గిరినించీ సూడాలనుకుంటి. అందర్నీ తోసుకుంటా ముందుకు బొయినా.

ఆడ పుషపపాలికి మింద ఆ ఏడుకొండల నామాల సాఁవి, ఇద్దరు భారీల్తో బాటు కొలువై, కన్నులపంట మాదిర్తో కనిపించబట్టె. ఆ వజ్రీకాసులోన్ని యెంతసేపు జూసినా తనివిదీర్లా. అట్టే సూసుకుంటా వోళ్లెనకంటీ బోతానే వుండా. నాకు వొళ్లే దెలీలా. మావోళ్లు గ్యేఁవనానికే రాలా! యెంత సేపున్నానో నాకే తెలీలా. అట్లా శానాసేపుటికి తెలివి దెచ్చుకుంటి. 'వొరివోరె ... తప్పొయినామేని' సుట్టకారం జూస్తి. ఎంత దూరం జూసినా వొట్టి జనమే కనిపిస్తా వుండారుగానీ యాడా మా వోళ్లే కనిపించలా. నాకయితే బలే దుఃఖమొచ్చేసింది. ఎంత నిబ్బరించుకుందామనుకున్నా ఆగలా. నిబాయించుకుండేదానికి మావోళ్ల జాడన్నా ఉంటేగదా! కండ్లల్లో నీళ్లొచ్చేసె.

"అమ్మా! అమ్మా!" అంటా గెట్టిగా అరిసినా. ఊహు, యాడా మా యమ్మ యెలుగుగానీ, మావోళ్ల ఆనబాలు గానీ లే. అందర్నీ తోసుకుంటా మళ్లా రోడ్డుపక్కకల్లా నడిస్తి మెరవణి యెల్లిపాయ. కానీ వోళ్ల అయిపే లేకండాపాయె. వోళ్లను పేరు పేరునా బిల్చినా. అయినా గూడా వోళ్లుండే తావే దెలీలా. దాంతో నాకు బలే బయ్యమెత్తుకుండె. యట్ట బోవాల్నో గోచిరానికి రాలా. ఈసారి గెట్టిగానే "అమ్మా! అకా! అపా! అనా!" అంటా మావోళ్లను పేరు పేరునా యాడస్తానే పిల్చబడితి. అయినాగానీ, అంత పెద్ద పట్నంలో నన్ను పట్టించుకున్న నాథుడే ల్యాకపాయె. అట్ట యాడస్తానే ఆ ఈదీ ఈ ఈదీ తిరిగితిరిగి మా వోళ్లను తారాడుకుంటా నాలుగ్గాళ్ల మంటపంకాడికి వస్తిని. అబ్బుటికే రేతిరి పదిగంట్ల పొద్దయిపాయ. కడుపులో ఒగిటే ఆకిలి. కొండెక్కి దిగొచ్చిన అలసటవల్లా అమాంతమైన వళ్లు నొప్పులు. అల్తగా వుండె. వొగిటే తూగొస్తావుండె. యాడ బడుకునేది? వొగ్గెడివు యోచన జేసి తలెత్తి జూస్తి. యెదురుగా ... కొంతమంది జనాల్తో నాలుగ్గాళ్ల మంటపం కనిపించె. మెల్లిగా నడ్చుకుంటా లోపలికి బోతి. అది పేరుకు నాలుగ్గాళ్ల మంటపమే అయినా అదొక పాతకాలంనాటి పెద్ద దద్దలం. దానికి అడుగున పరిసిండే రాళ్లు నవుసదరంగా, దుమ్మూ దూసరా లేకండా సుబ్బరంగానే వుండె. గోడలు మాత్రం తంబకర్ర ఎంగిల్తో, ఎర్రంగా సార్లసార్లగా గనిపిస్తావుండె. దాన్నిండా ఎవురెవురో బిచ్చగాళ్లు, బైరాగులు, ఏ దిక్కూ లేని అనాథ పిలకాయలు, ఎనుకూ ముందూ లేనోళ్లు పడుకోనుండ్రి. వోళ్లను జూస్తావుంటే వొగపక్క బీతు.

ఇంకోపక్కన అల్త (నీరసం). నిద్దర. ఇంతకు ముందెప్పుడూ నాకు వళ్లింత బలీనంగాలే. వొగమూల కాసింత సోటుంటే కూలబడి, అట్ట వొదిగి కూసుంటి. అంతలో వొగ బైరాగి ఇంకో బైరాగి కోరిక ప్రకారం పాటెత్తుకుండె. ఇంగొగడు ఏకునాదం వాయించబట్టె.

"ఇనండీచిత్రము రామా - అడుగులేని సట్టితో అన్నా లొండేదొకరూ, చేతులుకాళ్ళూ లేకుండా - భోంచేసేదింకొకరూ రామా" అంటాపాట సాగిపోతావుండె

అట్ట ఆ పాటింటా ఎంతసేపున్నానోగానీ, వళ్లుమరిసిపొయ్యి అట్టే నిద్దరబొయినా. తెల్లారిందాకా మెలకవే రాలే. తెల్లారి కండ్లు దెరిసి సూస్తే యేముండాది? పొద్దుబారడెక్కుండె. రోడ్డుమింద ఎండ కాస్తా వుంటే, ఆ ఎండ కు రోడ్డు మినిమినా మెరిసిపోతావుండె. రేతిరంతా అక్కడున్నె జనాలు గూడా శానామంది, లేసి ఎక్కడోళ్ళక్కడ ఎల్లిపొయ్యుండారు. కడుపులో ఏమో వొగిటే గోకట! తట్టుకోగుల్ల్యా. వళ్ళు కొంచెం తిరగబట్టె. నిన్నెబ్బుడో దిన్నె అన్నం. అయినా గూడా యట్టోవొగట్ట సమాళించుకుంటా ఆడనే కూసుంటి. నా మొనసుకాపూట నిలకడే ల్యాకపాయె

'ఇంకెక్కడ బోవాల, వొగదినం గడిసిపాయనే. మళ్లా మా యమ్మా, మా నాయన్ను కండ్లజూస్తానో, లేదో! ఋడమింతేనాని!' నేనేదన్నా అడిగితే ఈడు బలే మిడిమేళంవోడు... కొంతేగాలం నా కొడుకు! మడిసే వద్దారం (విరుద్ధం). యగత్తంకొడుకు. యెప్పుడూ యేందో వొగటి అడగతా ఏపిస్తా వుంటాడు! అంటా మా యమ్మ కసురుకుంటావుండె. ఇబ్బుడు అయ్యో నా బిడ్డె.. నా బిడ్డె అంటా యాడస్తా వుంటుందేమో? లేకుంటే, పోతే పాయినాడులే అనుకుంటా వుంటుందా! ఆహఁ... అట్టెట్టనుకుంటుంది. వొగతూరన్నా మొఖుసు అట్ట పాల్లించుకుండా వుంటుందా? అసలు మా నాయనోళ్లు నన్ను తారాడతా వుండారో ఏమో. వొగేళ తారాడీ తారాడీ ఇంక కనిపించడులే యని ఇంటికెళ్లిపొయ్యినారో ఏమో! ఇంక నాకు ఈడదిక్కెవుర్రా దేవుడా!'

ఇట్ట యోచన జేసుకుంటా వుంటే, ముందర సుమారిగా నాయంత పిల్లోడే నా మాదిరితోనే తప్పొయినాడో ఏమో... ఆడ బోతావుండేవోళ్లను అడుక్కుని దుడ్డు దీసుకుంటావుండె.

"సాఁవీ! ఆకలేస్తావుండాది. అన్నం దిని రెండు దినాలాయె. అయిదు పైసాలుంటే ఇయ్యి సాఁవీ!" అంటా సెయ్యి ముందుకు సాంచి శానా బీదమొగం పెట్టుకోని పైసాలడుక్కుంటావుండె. 'నా ఆకలీ తీరాలంటే నేనూ అడక్క తినక తప్పదేమో! ' ననుకుంటి. ఇట్టే మద్దేనమైపాయ. నాకోసరమెవురయినా వస్తారనుకుంటి, కానీ ఎవురూ రాలా... ఇంక ఆ పిల్లోడు సేసిన పనే నేనూ సెయ్యాలనుకుంటి. అట్టా అడుక్కుంటా రైల్టేసినుకల్లా దిగబడితి. ఎదురుగా వొగ కుళాయి దెగ్గిర పిలగాడు గుద్దల్లేకుండానే నీళ్ళు బోసుకుంటా వుండె. నేను ఆడికి బొయ్యి, ఆడుండే నున్న దుమ్ము ఎత్తి అంత నోట్లో ఏసుకోని గబగబా పండ్లు తోముకోని ఆ కుళాయి నీళ్లతో నోరు, మొగం, కాళ్లూ సేతులు కడుక్కోని ఆ నీళ్లే కడుపునిండా తాగేస్తి. కడుపు సల్లబడె. పాణం లేసొచ్చె. సేతిలో జూస్తేనేమో, అడుక్కున్నె పైసలుండె. దాంతో ఇంగొగ

యోచన కూడా వచ్చె. అట్టే అడుక్కోని ఆ దుడ్మతో మా ఊరు సేరిపోవచ్చనుకుంటి. కానీ... మా ఊరు తిరపతికి యాపక్క నుండాదో గూడో తుట్రాగా తెలిదే... ఎవుర్నడిగేది? ఏమని అడిగేది...? టేసన్లోకి బోతే వొగేళ మావోళ్లొమైనా కనిపిస్తారేమోననుకుంటి. టేసిన్లోకి అడుగుబెడితి. కానీ తెలిసినోళ్లెవురూ కనిపించలా. దాంతో ఆ దినం ఆడనే గడిసిపాయ. ఆ టేసిన్లోనే ప్లాటుపారంమింద ఆ రేతిరి నిద్రపోతి.

ఆ మరుదినం మల్లా లేసి, అన్నే పైసాలడుక్కోని టేసిన్లోనే ఆ దుడ్మతో నాస్టాలు తింటా బతికితి. ఇట్టే రెండు దినాలు గడిసిపాయ. నా గుడ్డలేమొ దుమ్ము గొట్టుకోని నల్లగైపాయ. పైసాలడుక్కోవడం అలవాటుగా మారిపోతా వుండె. నా గుండు నల్లబడతావుండె.

ఆ దినం గూడా అలవాటు పకారం బండిదిగిన పాసింజర్లను పైసాలడుక్కుంటా.. అదొగ ముసిలాయనుంటే... ఆయన్దెగ్గిరికి బొయ్యి నిలబడి, " తాతా! అయిదు పైసాలుంటే ఇయ్యి! " అంటి.

ఆయప్ప నాకల్లా వొగసారి ఎగాదిగా జూసె. నేనూ వొగతూరి ఆయప్ప మొగం తిక్కు జూస్తి.

నాకు ఆయప్పనేడనో సూసినట్టనిపించె. యాడజూసినానా అని వొగ్గెడివిసేపు యోచన జేస్తి, అట్టే యోచ్చిన జేయంగా జేయంగా గ్యాపకానికొచ్చేశ! దాంతో రొంత దైర్నం గూడా వచ్చేసె. నేను ఆయప్పను గుర్తుపడితి గానీ, ఆయప్ప నన్ను గుర్తుపట్టలా!

" తాతా! తాతా! నేనూ... " అంటి ఆ యప్ప సెయ్యి గోకతా.

" ఎవురు నాయనా నువ్వు? " అనె జేబిలో సెయ్యి పెడతా.

ఆ మాటతో ఆయప్ప అవునో గాదోనంటా గూడా నా కనమానమాయ. మల్లా వొగసూరి ఆయప్ప మొగందిక్కు జూస్తి, అనమానం లా! అదే గెడ్డం! అదే రావు! (గాంభీర్యం) అదే నామాలు! అదే మొగం సాయ! సిమ్లా యాపిలి మాదిర్తో.

" నేను, తాతా! మూడు దినాలబ్బుడు గోగర్భంకాడ కనిపించి మాతోపాటు ఆడసాంబువ్వ (వరన్నం) తింటివి గదా! " అంటి.

ఆయప్ప వొగఛణం ఇచిత్రకపాయ.

" కొండమింద ఎందురో బోడిగుండోళ్లు కనిపిస్తారు నాయనా! అందులో నువ్వే గుండోడివో నేనెట్టగుర్తుపట్టేది? "

" మాది గురంకొండ దెగ్గిర పల్లె, నేను, తాతా! మస్తాన్‌రెడ్డి కొడుకుని! నువ్వు మా సంత సాయిబు... నామాల సాయిబు గదా! " అంటి.

అయప్పకు మొత్తంగా గ్యాపకానికొచ్చేసినట్టుండాది.

" మూడు దినాలబ్బుడు బజార్లో పాత్తర సామాన్లు కొనేటబ్బుడు నేను తప్పొయినా. మా వోళ్లంతానన్నిడిసిపెట్టేసి పొయ్యిండారు! " అంటా యాడస్తా సెప్తి.

" సరే, పరవాలేదులే! యాడవద్దు! నిన్ను దేవుడు సల్లంగా జూసినాడు. మీవోళ్ళు సేసుకున్నె పూజాఫలం నువ్వు నాకు అగుపించినవ్! " అంటా నన్ను దెగ్గిరికి తీసుకోని, అడనే వొగ వోటల్లో నాస్టాలు తినిపించె, జేబీనిండా మిఠాయిలు దీసిచ్చె.

ఆయప్ప సేతిలో ఇంకా ఏదో సరుకుల మూటకూడా వుండె. ఆ సరుకుల మూటెత్తుకోని, నన్ను బిల్చుకోని బస్టాండుకొచ్చి, గురంకొండ బస్సెక్కి కూసోని, నన్ను పక్కలో కూసోబెట్టుకుండె.

అట్ట గుర్రంకొండకు దీసకపొయ్యి ఆయప్ప నన్ను ఆ మరునాడు మావోళ్ల దెగ్గిర ఇడిసిపెట్టె.

నా ఆశ వదులుకోని అబ్బుటికే ఇళ్లు సేరుకోనున్నె మా వోళ్లు నన్ను జూసి శానా సంబరబడిపోయిరి. వోళ్ల బిడ్డను వోళ్లదెగ్గిరికి తిరిగి సేర్చినందుకు ఆ యప్పను దేముడు మాదిర్తో జూసిరి. ఎన్నెన్నో మరేదలు జేసిరి. ఇంకెన్నో సలాములు జేసిరి.

" ఏమ్మామా... ఈడు తప్పొయిన కాన్నించీ ఇబ్బుటిదాకా వాళ్లమ్మ సద్దినీళ్లుగూడా ముట్టలా! ఆమెకు పెద్ద మనేద బట్టుకున్నట్టయిపాయ ". ఆయప్పతో మాయమ్మ పరిస్తితి గురించి సెప్పెమాయప్ప.

" ఏముండాది మస్తాన్‌రెడ్డి! అంతా మీరు సేసుకున్నె పున్నెం. నేను మీరొచ్చేసిన మరుదినం కొండ దిగి, అణ్నించీ కాళస్తిరి, నారాయణవనం పోతి, అణ్నించీ నేరుగా నెల్లూరుకాడికి బొయ్యి ఆడుండే మా మస్తానయ్య దర్గా జూసుకోని అడనే సంతగ్గావాల్సిన సరుకులు కొనుక్కోని తిరపతిలో బండి దిగితి. మీవోన్ని పట్టకొస్తి, ఆడ దిగకుండా గనక నేరుగా వచ్చేసింటినో మీవోడు దొరికిండేవోడే గాదులే! " వివరంగా జెప్పె నామాలసాయిబు.

అట్ట కొండన కనిపించి, మళ్లా నన్ను మావోళ్ల దెగ్గిరికి సేర్పించిన మా నామాల సాయిబు నిజంగా మొగలాయె. పుడింగిలుకి పుడింగే.

సాయిబయినా గూడా ఆయప్ప మాటాడే బాసలో యాడా తురకానం (ఉర్దూ) యాసే కనిపించలా.

అద్దో ఆ మాదిరిగా నామాల సాయిబు మాకు ఇంకా బాగా వప్పారుసుట్టం అయిపాయ. అబ్బుటినించీ ఆయప్ప సచ్చేదాకా మా పండగలకూ, పబ్బాలకూ సుట్టం మాదిరిగా మా ఇంటికొచ్చిపోతావుండె. ఆయప్ప సచ్చి ఏ లోకానుండాడోగానీ మాయమ్మ ఇబ్బుటికీ అంటానే ఉంటాది.

" ఈ జగతికంతా పరమాత్ముడు ఆ యెయ్యంకటేస్సుడు దేముడయితే, మాకు మాత్రం.. మావోన్ని మాకు దక్కించిన ఆ నామాల సాయిబే నిజమైన దేముడు! ".

● 7, సెప్టెంబర్ 1998, ఆంధ్ర ప్రభ - వారపత్రిక ●